

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента
Барановської Ірини Георгіївни
на дисертаційне дослідження **Лі Жаня**
на тему «Формування культури виконавського фразування
майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі
навчання гри на духових інструментах»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 014 Середня освіта. Музичне мистецтво

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена потребою якісної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних здійснювати виразну, емоційно насичену, стилістично точну й художньо переконливу інтерпретацію музичних творів. Зростання вимог до інструментально-виконавської підготовки здобувачів вищої освіти за музичними та музично-педагогічними спеціальностями пов'язано з необхідністю їхньої фахової реалізації як у виконавській, так і в педагогічній діяльності. Вони повинні передати учням не лише технічні, а й художньо-інтерпретаційні знання та навички.

У сучасному освітньому просторі поняття культури в музичному мистецтві набуває багатовимірного значення: воно охоплює не лише художню цінність, а особистісний розвиток виконавця, формування мови музичного мистецтва та забезпечення повноцінної художньої комунікації. Культура виконавського фразування, як важлива складова інструментально-виконавської діяльності (музикування), забезпечує логічність, виразність, цілісність музичного висловлювання. Особливої значущості ця проблема набуває в процесі навчання гри на духових інструментах, де органічно поєднуються техніки дихання, артикуляції, динаміки й інтонаційної логіки фраз.

Саме майбутні вчителі музичного мистецтва та викладачі мистецьких дисциплін мають опанувати високий рівень культури інтерпретації й виконавського фразування, щоб реалізовувати художньо-комунікативні завдання мистецької освіти та ефективно передавати ці знання та вміння наступним поколінням учнів.

У контексті викладених завдань обрана тема дисертації «Формування культури виконавського фразування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на духових інструментах» є своєчасною, актуальною та має важливе значення для розвитку мистецької освіти.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (від 31.10.2019 р., протокол № 3 та перезатверджено протоколом №5 від 31.10.2024).

3. Наукова новизна та значущість одержаних практичних результатів

На нашу думку, найвагоміші положення дисертаційного дослідження Лі Жання поєднують у собі наукову новизну, теоретичну значущість і практичну спрямованість.

У науковій роботі вперше: обґрунтовано сутність поняття «культура виконавського фразування в процесі гри на духових інструментах»; розроблено компонентну структуру цієї професійної якості здобувачів вищої музичної та музично-педагогічної освіти в сукупності взаємозв'язаних компонентів: мотивація художньо-технічної досконалості; компетентність в роботі над виконавським репертуаром та музичними текстами творів; художньо-комунікативний контент творчо-виконавської та педагогічної інтерпретації музичних творів для духових інструментів (соло, ансамбль). Автором представлено поетапне застосування інтенціонального, емотивно-ціннісного, художньо-когнітивного, герменевтичного, комунікативного, лінгвакультурного підходів та відповідних принципів: вербального та музично-виконавського фразування; орієнтації на творчу винахідливість під час роботи над виконавським фразуванням в полілогічній/діалогічній проєкції; розширення набору художньо-виконавських засобів виразності відповідно до смислового контексту; опора на смисловий контекст музичного фразування; стимулювання розвитку художньо-образного мислення на основі розмаїття репертуару та накопичення образних репрезентацій; співставлення вербального та музично-виконавського фразування, а також застосування наскрізного принципу – поєднання художнього, технічного та анатоμο-фізіологічного в роботі над виконавським фразуванням у процесі гри на духових інструментах. У дисертації вперше представлено розроблені дисертантом поетапні педагогічні умови формування культури виконавського фразування: стимулювання осмисленого ставлення до вмінь виконавського фразування (перша умова), цілеспрямоване засвоєння різноманітних форм і видів фразування в контексті еволюції стилів і жанрів (друга умова), активізація методичної самоефективності у виконавському та освітньому процесах (третя умова).

У дисертаційній роботі уточнено сутність інструментально-виконавської підготовки здобувачів вищої музичної та музично-педагогічної освіти; особливості музичного фразування в контексті теорії інтонації; репертуар для духових інструментів та його педагогічний потенціал для проведення занять з музичного мистецтва в ЗЗСО.

Практична значущість результатів дослідження визначається розробкою критеріїв, показників та методів діагностики культури виконавського фразування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах; практичним запровадженням методів формування культури виконавського фразування, зокрема, колективної присутності, інтерпретації-сприйняття, проведення круглих столів, звукової анкети після ознайомлення з репертуаром (онлайн, YouTube) конкурсів і фестивалів, ігрові методи: «навчаю сам себе»; «уявні помилки трактування», «артикуляційні візерунки», метод виконавського діалогу-імпровізації, тембрального «розфарбування». На базі лабораторії «Інновації мистецької освіти» розроблено теми лекційних курсів, які було б доцільно включати в освітні компоненти з методики навчання гри на музичних інструментах, зокрема, на духових; зазначена тематика може бути екстрапольована на методичні курси з інших музично-виконавських дисциплін.

4. Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 8 публікаціях, з яких 1 – у співавторстві. Із них 3 статті у фахових виданнях України, 5 – апробаційного характеру. Статті написані українською, англійською та китайськими мовами.

Дисертація пройшла належну апробацію: результати дослідження були представлені на міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях, відображені у публікаціях автора, що засвідчує рівень достовірності й наукової новизни.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Змістовий аналіз дисертаційного дослідження Лі Жання дозволяє відзначити високий рівень наукової обґрунтованості, логічну послідовність і переконливість сформульованих положень, висновків та отриманих результатів. Дисертація вирізняється глибиною теоретико-методологічного підґрунтя, яке поєднує полікультурні, мистецтвознавчі, педагогічні підходи. Робота має міждисциплінарний характер і спрямована на розкриття сутності феномену «культура виконавського фразування в процесі гри на духових інструментах» з метою розробки ефективної методики його формування.

Дисертант аргументовано й виважено представив концептуальні положення дослідження, обґрунтував результати впровадження авторської методики формування культури виконавського фразування у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на духових інструментах. Заслуговує на увагу органічне поєднання теоретичних положень із результатами власного педагогічного досвіду, реалізоване завдяки використанню комплексу теоретичних, емпіричних, статистичних методів, що підтверджують наукову виваженість і достовірність отриманих висновків.

У вступі дисертації чітко й коректно окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, представлено методологічні та теоретичні основи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість результатів. Відповідно до поставленої мети – теоретично обґрунтувати, розробити та

експериментально перевірити методику формування культури виконавського фразування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на духових інструментах – Лі Жань визначив п'ять дослідницьких завдань. Окреслені завдання послідовно реалізуються на всіх етапах дослідження, що забезпечує логічну цілісність і методичну виваженість наукової роботи.

Перший розділ дисертації «Теоретичні основи формування культури виконавського фразування майбутніх учителів музичного мистецтва» присвячено розв'язанню першого та другого завдань. Лі Жань зосереджує дослідницьку увагу на теоретичному обґрунтуванні сутності поняття «культура виконавського фразування» (п.1.1.). Схвалення заслуговує ґрунтовний аналіз дисертанта, який охоплює такі вектори інструментально-виконавської підготовки як: технологічно-виконавський, художньо-комунікативний, композиційно-артикуляційний, інтерпретаційно-смисловий. Доцільно акцентовано увагу на феноменології інтонаційної культури як базової основи виконавського фразування. Автор переконливо пояснює, що фразування, як засіб музичної виразності, має одночасно універсальні характеристики (підпорядковані виконавським завданням відтворення нотного тексту) та унікальні властивості, зумовлені технічними можливостями інструмента й анатомо-фізіологічними ресурсами виконавця.

Особливої уваги заслуговує ретельний аналіз еволюції становлення та розвитку виконавських традицій гри на духових інструментах, у якому простежується зростання уваги до технічного вдосконалення музиканта, усвідомленого використання засобів музичної виразності, грамотного прочитання нотного тексту, логічного фразування, а також естетики та техніки виконання. Це дозволило дисертанту розглядати культуру виконавського фразування як інтегровану професійну якість, що охоплює комплекс умінь та здатностей до передачі фразеологічно-смислових властивостей музичного тексту під час його озвучення. Аргументовано доведено, що культура виконавського фразування ґрунтується на трьох взаємопов'язаних компонентах: мотивації художньо-технічної досконалості, компетентності в роботі над виконавським репертуаром та музичними текстами, а також здатності творчо-виконавської та педагогічної інтерпретації музичних творів для духових інструментів – як у сольному, так і в ансамблевому виконанні (п.1.2.).

Варто відзначити наукову цінність другого розділу дисертації, в якому Лі Жань презентує вирішення третього завдання дослідження. Спираючись на методологічне та науково-педагогічне підґрунтя сучасної мистецько-педагогічної освіти, а також власний виконавський і педагогічний досвід, автор обґрунтовує доцільність застосування інтенціонального, емотивно-ціннісного, художньо-когнітивного, герменевтичного, комунікативного та лінгвакультурного наукових підходів. Відповідно до них формулюються принципи, що визначають поетапну методику формування культури виконавського фразування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на духових інструментах.

Зокрема, заслуговують позитивної оцінки такі положення: врахування та стимулювання інтенцій професійного зростання в обраному виді музичної діяльності, орієнтація на пошук засобів виразності через емотивно-ціннісне ставлення до твору, розширення художньо-виконавського арсеналу засобів виразності відповідно до смислового контексту, опора на змістовність музичного фразування, розвиток художньо-образного мислення завдяки розмаїттю репертуару й образних уявлень, співставлення вербального та музично-виконавського фразування, акцент на творчій винахідливості в роботі над виконавським фразуванням у полілогічній/діалогічній проекції (с. 108 – 113).

Доцільною є ідея застосування наскрізного принципу поєднання художнього, технічного та анатомо-фізіологічного аспектів у процесі опанування виконавського фразування. Такий підхід цілком виправданий, адже виконавська діяльність духовика потребує постійної участі фізіологічних ресурсів (дихання, робота легень, м'язів губ, рук, постави тощо), які забезпечують технічну базу фразування та сприяють розкриттю художньо-образного змісту музичного твору (с.113).

Переконливо доведено необхідність поетапного впровадження педагогічних умов, що покладено в основу авторської методики. Серед них: стимулювання осмисленого ставлення до вмінь виконавського фразування, цілеспрямоване засвоєння різноманітних форм і видів фразування в контексті еволюції стилів і жанрів, активізація методичної самоефективності у виконавському та освітньому процесах. Запропоновані умови відображають актуальні потреби й суперечності сучасної музично-педагогічної освіти, орієнтованої на підготовку високопрофесійних учителів музичного мистецтва та викладачів музичних дисциплін (п.2.2).

Наукову увагу привертає третій розділ дисертації, присвячений перебігу та результатам експериментального етапу дослідження, спрямованого на формування культури виконавського фразування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на духових інструментах (четверте та п'яте завдання дослідження). Заслуговує на схвалення належний рівень дослідницької компетентності дисертанта, продемонстрований під час розробки діагностичного інструментарію. Для кожного з компонентів культури виконавського фразування було визначено відповідні критерії (виконавсько-мотиваційний, музично-семіотичний, інтерпретаційно-комунікативний) та показники, що дало змогу виокремити три рівні сформованості: високий (осмислене виразне фразування), середній (прагнення до виразного фразування), низький (слабке виразне фразування), а також виявити змістові прогалини в знаннях і вміннях здобувачів освіти.

Цікавість викликають запропоновані дослідником методи формування культури виконавського фразування, зокрема: «колективної присутності», «інтерпретації сприйняття», «звукової та слухової анкети», ігрові методи «навчаю сам себе», «уявні помилки трактування», тембрального «розфарбування», «артикуляційні візерунки».

Варто відмітити чітку організацію практичної роботи, що послідовно здійснювалась на мотиваційно-установчому, практико-орієнтованому самотійно-методичному етапах. Статистично значущі розбіжності за всіма показниками, виявлені на прикінцевому етапі експерименту, підтверджують ефективність авторської методики. Отримані результати свідчать про доцільність її впровадження в практику професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на духових інструментах.

Висновки дисертаційної роботи узагальнюють результати виконання, поставлених Лі Жань завдань. Зміст дослідження суттєво доповнюють додатки

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертація Лі Жання справляє позитивне враження. Робота добре структурована: чітко виокремлено вступ, основні розділи, висновки, список використаних джерел та додатки, що забезпечує логічну послідовність викладення матеріалу.

Зміст дослідження свідчить про ґрунтовне опрацювання наукової проблематики, системний підхід до її розкриття та послідовну реалізацію поставлених завдань. Теоретичні положення узгоджені з практичними результатами, що свідчить про логічну цілісність роботи. Спостерігається наукова новизна та практична значущість отриманих результатів.

Мова та стиль викладу наукових положень, опису результатів і формулювання висновків – академічні, чіткі, доступні для сприйняття. Терміни використовуються виважено, відповідно до контексту та наукового апарату дослідження.

Дисертація є самотійною, завершеною науковою працею, що пройшла належну апробацію, вирізняється науковою зрілістю та відповідає вимогам, встановленим до кваліфікаційних робіт такого рівня.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленого дисертаційного дослідження, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У теоретичному обґрунтуванні культури виконавського фразування (п.1.1.) дослідник звертається до різних понять, що зв'язані з культурою виконавства: інтерпретаційна культура, культура сприйняття, музично-виконавська культура, музично-естетична культура, аудіальна культура тощо. Було б доцільно подати узагальнені визначення в таблиці у додатку, а в тексті сконцентрувати увагу на логіці від загального до конкретного, щоб уможливити якісний перехід до розкриття сутності ключового поняття.

2. У теоретичній частині дослідження виконавське фразування розглядається в якості засобу музичної виразності. Водночас, дослідник вказує на мотивацію студентів в оволодінні технікою виконавства. Потребує чіткішого уточнення зв'язку виконавського фразування та техніки виконавства.

3. Під час обґрунтування теоретичної моделі досліджуваного феномену автор звертає увагу на репертуар. Цей аспект має дійсно суттєве значення, але представлення окремих позицій методичного характеру на сторінках 76-79 варто було б подати в методичному розділі дослідження.

4. Серед методів дослідник пропонує метод колективної присутності. Цікаво дізнатися думки дослідника, чи застосовував він цей метод під час власної роботи в Китаї.

5. Робота має поодинокі помилки, описки та огріхи технічного характеру.

Висловлені побажання та зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Загальні висновки

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її автор, Лі Жань, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, зі спеціальності 014 Середня освіта. Музичне мистецтво.

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти

Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Зразок підпису

Засвідчую

Начальник відділу кадрів

" 02 " " 06

20 23 р.

І.Г. Барановська